

**GHID DE PRACTICI
INSTITUȚIONALE ÎN ASIGURAREA
CALITĂȚII – EDUCAȚIE ȘI
FORMARE PROFESIONALĂ
INIȚIALĂ ȘI CONTINUĂ**

2007

INTRODUCERE

Asigurarea calitatii in educatie si formare profesionala – prioritate europeana

Acest volum de prezentare si promovare a unor practici institutionale eficiente este realizat prin eforturile Grupului National de Asigurare a Calitatii in Educatie si Formare Profesionala, Grup care reunește specialisti ai institutiilor nationale cu atributii in evaluarea calitatii educatiei si formare profesionala (cu exceptia invatamantului superior). Propunerea de infiintare a GNAC a fost lansata in februarie 2006, ca urmare a adoptarii voluntare a unei structuri de Punct National de Referinta (*National Reference Point*) propuse de ENQA-VET, *Rețeaua Europeana de Asigurare a Calitatii in Educatie si Formare Profesionala*. GNAC nu are personalitate juridica si reprezinta un grup de dialog inter-institutional, cu rol consultativ si de promovare a obiectivelor europene referitoare la asigurare si evaluarea calitatii la nivel de sistem si de furnizor de educatie si formare profesionala.

O data cu adoptarea obiectivelor politice inscrite in programul de dezvoltare economica si sociala lansat la Lisabona si cu specificarea obiectivelor particulare de modernizare a invatamantului profesional si tehnic, prin Declaratia de la Copenhaga, Comisia Europeana, în special, a coordonat dezvoltarea unor modele de asigurare a calitatii spre a fi folosite de către țările UE, ca parte integrantă dintr-o strategie generală de cooperare si imbunatatire a sistemelor de învățare pe întreg parcursul vieții. Declaratia Ministrilor Educatiei adoptata la Copenhaga in 29-30 noiembrie 2002 si Rezolutia Consiliului European din 19 decembrie 2002 au lansat cadrul de promovare a unei cooperari sustinute in domeniul educatiei si formarii profesionale si au stabilit liniile generale ale agendei europene privind asigurarea calitatii in acest domeniu.

Rezolutia Consiliului Educatiei din 2002 formuleaza ca prioritate: *'Promovarea cooperarii pentru asigurarea calitatii, cu evidentierea schimburilor de metode si modele, precum si de criterii comune si principii ale calitatii aplicate in educatie si formare profesionala'*. Raportul interimar al Consiliului Educatiei (28 mai 2004), cu privire la progresul realizat in cadrul procesului Lisabona, a accentuat importanta cooperarii in asigurarea calitatii pentru consolidarea practicilor novatoare in educatie si formare profesionala. Valorile-cheie, astfel promovate, vizează: asigurarea unui cadru metodologic de raportare la modelele de bună practică din comunitatea statelor europene; construirea unor oferte educationale flexibile, ca raspuns la cerințelor elevilor, adultilor aflati in situatie de formare profesionala, ale angajatorilor si ale altor parti interesate; asigurarea unei comunicări deschise de ambele părți (cerere si oferta de educatie si formare); desfășurarea procesului de îmbunătățire continuă atât la nivelul sistemului, cât și la nivel de furnizor de programe de educatie si formare profesionala; combinarea proceselor interne și externe de asigurarea a calitatii, precum și asigurarea practicabilității sistemului.

Cooperarea europeana este facilitata de *Cadrul Comun de Asigurare a Calitatii pentru Învățământul Profesional din Europa (CQAF- Common Quality Assurance Framework)*, definit in cadrul unui Grup Tehnic de Lucru (TWG) al Comisiei Europene. Caracteristicile de baza ale acestui cadrul sunt urmatoarele:

- Asigura un dispozitiv coerent si transferabil prin cinci puncte de referinta: scop si plan/ implementare/ evaluare/ feedback si schimbare, avand in centru o metodologie de imbunatatire continua bazata pe auto-evaluare.
- Admite orice alt model de management al calitatii (ISO, EFQM, alte sisteme nationale sau dezvoltate de furnizori) si este evaluabil prin "bune practici".
- Formuleaza criteriile de referinta comune si un numar de 8 indicatori pentru masurarea gradului de realizare a standardelor (nationale).

In prezent, institutiile nationale din Romania cu atributii in asigurarea si evaluarea calitatii in educatie si formare profesionala, reuinte in GNAC, respectiv ARACIP, CNDIPT, CNFPA, precum si cele doua ministere direct implicate in impunerea politicilor de educatie si formare profesionala, MEC si MMSSF, si-au propus adoptarea unui cadru national de asigurare a calitatii. Acesta se va folosi de o serie de criterii si procese pentru a crea niveluri de referinta ale calitatii atat la nivelul sistemului national, cat si la nivel de furnizor. La nivel national, acestea asigura relevanta si consistenta calificarilor, iar la nivel de furnizor, folosesc procesul de autoevaluare impreuna cu cel de evaluare externa, pentru a asigura calitatea programelor de invatare. Sistemul de asigurare a calitatii va permite furnizorilor sa menina, sa monitorizeze si sa imbunatateasca calitatea programelor de invatare. Abordarea integrata a celor doua cadre metodologice, respectiv Cadrul National al Asigurarii Calitatii si Cadrul National al Calificarilor, va produce un sistem bazat pe imbunatatarea continua a calitatii ofertei si pe includerea opiniei partilor interesate (elevii, partenerii sociali si alti factori interesati) privind relevanta si credibilitatea calificarilor. Aceasta abordare integrata va permite dezvoltarea politicilor nationale privind dezvoltarea calificarilor nationale si asigurarea mobilitatii persoanelor calificate pe piata europeana prin transfer si recunoastere de credite de calificare.

Pentru anul 2006, membrii GNAC si-au propus trei obiective in planul de actiune, respectiv: (a) consolidarea sale capacitatii institutionale, (b) organizarea unor seminarii regionale pentru informarea furnizorilor de educatie si formare profesionala initiala si continua (scoli si centre de formare profesionala a adultilor), si (c) publicarea unui volum (ghid) de practici institutionale eficiente in asigurarea si/sau evaluarea calitatii (inclusiv in autorizarea programelor de formare).

Volumul de fata este publicat si tradus in limba engleza cu sprijinul Ministerului Muncii, Solidaritatii Sociale si Familiei, si este adresat tuturor categoriilor de organizatii care ofera programe de formare profesionala autorizate. L-am structurat in trei parti, in functie de tipul de furnizori si de programe, respectiv (1) Colegii tehnice active in cadrul programelor de formare profesionala asistate prin fonduri Phare de coeziune economica si sociala, (2) Furnizori de programe de formare continua a adultilor si centre de evaluare a competentelor profesionale si (3) scoli si licee autorizate de ARACIP.

Studiile de caz prezentate sunt menite sa demonstreze progresul realizat de diferite scoli si centre de pregatire autorizate in asigurarea calitatii programelor, cu accent pe autoevaluare/evaluare interna. Data fiind istoria recenta a formalizarii practicilor de asigurare a calitatii la nivelul furnizorilor de educatie, aceste studii de caz atrag atentia asupra eforturilor institutionale din ultimii ani pentru imbunatatirea calitatii ofertei de pregatire. Ele reprezinta „bune practici” in circumstantele date. In plus, ar fi de mentionat ca nivelul de realizare a acestor practici este diferit la cele trei categorii de furnizori; astfel:

- Scolile prezentate in prima parte a volumului, anume Colegiile din reseaua de centre de resurse asistate prin programe Phare au beneficiat incepand cu 2004 de o metodologie adaptata dupa CQAF si de un manual de autoevaluare adaptat dupa un Ghid de autoevaluare realizat de Grupul Tehnic de Lucru coordonat de Comisia Europeana.
- Furnizorii de formare continua a adultilor au aplicat forme pariale de autoevaluare si de monitorizare, conform metodologiilor de autorizare (acum aflate in revizuire).
- Scolile autorizate de ARACIP, scoli private in mare masura, au adoptat masuri si proceduri de asigurare a calitatii atat pentru a raspunde conditiilor de autorizare, cat si pentru a rezista concurentei.

Aceasta diversitate de demersuri este nu numai notabila si interesanta in sine, ci si capitalizabila la nivelul experientei institutionale generale. Constitutie, cu alte cuvinte, o valoare in sine, care demonstreaza implicarea activa a diferitelor institutii in ameliorarea serviciilor de educatie pentru beneficiarii lor. Aceasta diversitate este normala, de vreme ce instrumentele de asigurarea calitatii se afla in raspunderea directa a furnizorilor. Este evident, pe de alta parte, ca o atare diversitate va solicita un efort mai accentuat de asigurare a coerenței demersurilor la nivel de sistem, precum si in exercitiul de evaluare externa a calitatii programelor. Indiferent de instrumentul (manual, ghid, set de proceduri) adoptat de furnizor, acesta va trebui sa probeze realizarea indicatorilor de calitate propusi la nivel de sistem.

Speram ca aceasta prima culegere de practici institutionale va constitui un stimulent pentru toti furnizorii de formare profesionala (scoli si centre de formare) si va prilejui mai multe initiative de prezentare a practicilor institutionale in viitor. Speram, de asemenea, ca o astfel de culegere va putea constitui o buna baza de dialog cu alti furnizori, precum Universitatile si Colegiile universitare, ale caror practici nu intra direct sub incidenta CQAF, dar de a caror cooperare in asigurarea calitatii depinde coerența verticala a programelor de calificare, precum si articularea nivelurilor de pregatire.

Conf. univ.dr Adela Rogojinaru
Coordonator GNAC

Noiembrie 2006

Practici instituționale în formarea inițială
(unități de învățământ profesional și tehnic)

Lista studiilor de caz:

1. COLEGIUL TEHNIC DE POȘTĂ ȘI TELECOMUNICAȚII „GHEORGHE AIRINEI” BUCUREȘTI
2. COLEGIUL ECONOMIC „ION GHICA” TÂRGOVIȘTE
3. COLEGIUL ECONOMIC BUZĂU
4. COLEGIUL TEHNIC „MIRCEA CRISTEA” BRAȘOV
5. COLEGIUL TEHNIC DE INDUSTRIE ALIMENTARĂ „DUMITRU MOȚOC” BUCUREȘTI
6. GRUPUL ȘCOLAR INDUSTRIAL „ELECTROPUTERE” CRAIOVA
7. COLEGIUL TEHNIC „LAZĂR EDELEANU” PLOIESTI
8. COLEGIUL AGRICOL „DIMITRIE CANTEMIR” HUȘI
9. COLEGIUL TEHNIC DE CONSTRUCȚII ȘI PROTECȚIA MEDIULUI ARAD
10. COLEGIUL TEHNIC „GHEORGHE ASACHI” BOTOȘANI

Principii și practici de asigurare a calitatii în învățământul profesional și tehnic

Practicile instituționale prezentate în prima parte a acestui volum sunt propuse de Grupuri Școlare și Colegii tehnice care au rolul de centre de resurse în cadrul rețelei de școli de învățământ profesional și tehnic. Rolul instituțional al acestor centre de resurse este cel de facilitare a transferului de inovație în sistemul de învățământ profesional și tehnic, către celelalte școli asistate prin programe finanțate de Uniunea Europeană prin fonduri Phare de coeziune economică și socială. În condițiile generalizării măsurilor de asigurare a calității proceselor de educație și formare profesională la nivelul întregii rețele de școli și colegii tehnice, centrele de resurse devin „noduri de rețea”, respectiv centre de diseminare și de asistare metodologică a unor rețele teritoriale de școli.

Cadrul metodologic de asigurare a calității în învățământul profesional și tehnic (CNAC) a fost lansat în anul 2003 în regim pilot, sub coordonarea CNDÎPT. În prezent, se află în revizuire, în scopul unei mai bune corelări cu prevederile Legii 87/2006, pentru asigurarea calității în educație. CNAC utilizează o serie de standarde sub forma unor criterii și procese pentru a crea praguri ale calității la nivel de sistem și la nivel de furnizor. Principiile CNAC se bazează pe evaluarea declarațiilor de calitate ale furnizorului, prin practicile de auto-evaluare și de validare externă (evaluare/audit extern), componentele de sistem având în vedere următoarele procese corelate:

- Autorizarea/acreditarea furnizorilor și programelor de educație și formare profesională;
- Auto-evaluarea desfășurată la nivelul fiecărui furnizor de educație;
- Validarea externă a autoevaluării și examinarea furnizorilor printr-un proces de audit extern;
- Colectarea și diseminarea datelor privind calitatea programelor de educație și formare profesională.

CNAC se raportează la *Cadrul Comun de Asigurare a Calității pentru Învățământul Profesional din Europa* (Common Quality Assurance Framework - CQAF) și la *Ghidul European privind Autoevaluarea pentru Furnizorii de Educație și Formare Profesională* și definește opt arii de evaluare a calității numite „principii ale calității”. Acestea pot fi identificate și prin raportare la cerințele formulate de Cadrul European pentru Managementul Calitatii (EFQM) și ISO9001. Aceste opt principii ale calității sunt formulate astfel încât să corespundă criteriilor de referință ale CQAF (Planificare/Implementare/Evaluare/Revizuire și schimbare):

1. Managementul calității
2. Responsabilitățile de management
3. Managementul resurselor
4. Proiectare și dezvoltare
5. Predare și învățare
6. Evaluarea și certificarea învățării
7. Măsurare și analiză
8. Îmbunătățire

Pentru facilitarea aplicării metodologiei recomandate de CQAF, respectiv a autoevaluării, MoER prin CNDÎPT au lansat un Manual de Autoevaluare a calității programelor de educație, în care sunt expuse criteriile și proceduri clare pentru școli în realizarea evaluării calității tuturor aspectelor procesului de pregătire școlară. Fiecare din principiile calității este constituit în arii de evaluare și este divizat într-un număr de declarații și de descriptori de performanță, precum și

în sugestia de dovezi prezentate, care sunt folosite pe parcursul desfășurării proceselor de auto-evaluare, monitorizare internă și validare externă. Aprecierea finală a gradului de răspuns în evaluarea calității se realizează pe o scală de la 1 la 3.

Sarcinile de validare externă sunt preluate în acest moment de inspectoratele școlare județene, care efectuează inspecții anuale în scopul evaluării externe a rapoartelor de autoevaluare realizate de școli. Un Manual de validare externă prin inspecție a fost redactat pe baza aceluiași criterii și cu utilizarea aceluiași descriptori de calitate. Este de așteptat însă, ca, în viitor, evaluatorii externi să fie recrutați pe baza expertizei probate și a certificării acestei expertize, modalitate de recrutare pentru care Agenția Română pentru Asigurarea calității în Învățământul Preuniversitar (ARACIP) va juca un rol important.

Rapoartele de evaluare au arătat că autoevaluarea a avut ca rezultat o identificare cuprinzătoare a punctelor forte și slabe ale școlilor, și a permis acestora construirea unor planuri de îmbunătățire realiste. Cele zece cazuri prezentate în această primă parte a Ghidului sunt expresie a unor practici considerate eficiente în urma derulării a două etape de autoevaluare și de evaluare externă, în perioada 2004-2006. În majoritate, experiențele înregistrate de școli au demonstrat o atitudine pozitivă în implementarea măsurilor de asigurare a calității. Rapoartele de progres arată că îmbunătățirile înregistrate au fost realizate atât în cadrul procesului de predare-învățare prin dobândirea și utilizarea unor metode de învățare centrate pe nevoile individuale a elevilor, cât și la nivelul managementului relațiilor interne și al echipelor, înregistrându-se o mai bună colaborare a cadrelor didactice în cadrul catedrelor (ariilor curriculare), o comunicare deschisă cu elevii, o mai bună participare a elevilor la lecții, precum și o mai bună promovare a școlii la nivelul comunității locale.

Experiențele prezentate în cadrul acestui Ghid prezintă similarități și diferențe. Sunt similare în măsura în care toate școlile au aplicat standardele impuse de CNAC și de metodologia celor două manuale pentru evaluarea calității. Dată fiind adoptarea simultană a principiilor calității, școlile se referă, în egală măsură, la rezultate obținute prin evaluarea principiului 5 de calitate - referitor la procesul de predare-învățare, rezultate evaluate pe baza unui număr de 27 de descriptori de calitate.

Experiențele școlilor sunt diferite în măsura în care școlile au aplicat criteriile de evaluare internă în condiții specifice, determinate de domeniul de formare profesională, de contextul administrativ și de colaborare instituțională (inclusiv parteneriatele sociale), de capacitatea internă (resurse umane și materiale) și de compoziția populației școlare.

Specificul anumitor practici școlare este determinat și de capacitatea școlilor de a fi dezvoltat proceduri interne de asigurarea calității (fișe de observare a lecțiilor, fișe de evaluare a progresului școlar individual, fișe de apreciere a stilurilor individuale de învățare, chestionare de evaluare a satisfacției elevilor sau a angajatorilor cu care s-au formulat acorduri de practică, etc). Pentru selectarea studiilor de caz, am adresat invitația tuturor celor 22 de centre de resurse, dar am încercat să reținem acele experiențe care s-au dovedit novatoare în asimilarea cadrului comun de asigurare a calității, prin adăugarea unor practici și instrumente proprii.

Care ar fi principalele aspecte definitorii ale eficienței demonstrate de școlile prezentate în cadrul acestui Ghid?

- a) În marea lor majoritate, școlile demonstrează, la diferite niveluri, aranjamente interne proprii pentru introducerea măsurilor de asigurare a calității;

- b) Școlile demonstrează capacitatea de a coordona procesul intern de asigurare a calității, prin structuri proprii, respectiv prin comisiile de asigurare și de evaluare internă a calității;
- c) Școlile demonstrează efort instituțional în adoptarea criteriilor cadrului de referință, european și național, de asigurare a calității, anume:
- formularea misiunii și a obiectivelor specifice, prin planuri de acțiune;
 - adoptarea prin acord intern a unor măsuri de aplicare a criteriilor formulate de manualul de autoevaluare și de dezvoltare a unor proceduri interne;
 - organizarea procesului de monitorizare internă a calității, precum și vizitelor de monitorizare externă, realizată de colegi din instituții similare - directori sau coordonatori ai comisiilor de asigurare a calității;
 - evaluarea performanțelor interne, pe baza evidențelor colectate, precum și elaborarea rapoartelor anuale cu privire la calitatea probată;
 - elaborarea planurilor de îmbunătățire a calității, pe baza aprecierii realizate de validarea externă prin inspecție.

Am fi doriți, de asemenea, după acest prim exercițiu de culegere a unor bune practici instituționale, să putem face recomandări pentru stabilirea unor niveluri de referință și pentru facilitarea transferului experiențelor pozitive. Acest aspect este mai puțin vizibil în comentariile furnizate de studiile de caz. Inevitabil, experiența înregistrată este mult prea recentă și insuficient maturizată pentru a crea veritabile niveluri de referință la nivel național. Cu toate acestea, credem că cele zece cazuri prezentate pot constitui o sursă de inspirație și de dialog între școli, că vor stimula interesul pentru aplicarea și ameliorarea instrumentelor de evaluare internă și externă a calității și vor produce, de asemenea, mai multă încredere publică în instituțiile și programele de educație și de formare profesională.

Adela Rogojinaru

**COLEGIUL TEHNIC DE POȘTĂ ȘI
TELECOMUNICAȚII
„GHEORGHE AIRINEI”**

Str. Romancierilor, Nr.1, Sector 6, București

☎ Tel. 4134645

☎ Fax 4131413

e-mail: colegiulairinei@gmail.com

Website: <http://ptcbuc.euroweb.ro>

AUTORI:

Prof. Seefeld Radu

Prof. Trifu Adiana

I. Descrierea contextului

o Descrierea domeniului:

- educație și formare profesională

- formarea continuă

• Sector profesional/ocupațional:

- tehnic /telecomunicații

- servicii / poștă; alimentație publică

- învățământ

• Categoriile de clienți:

1. Comunitatea locală

2. Cadre didactice: - ingineri profesori

- maiștri instructori

- alte categorii de cadre

didactice

3. Persoane dezavantajate social în vederea facilitării integrării și reintegrării pe piața muncii;

adulți aflați în exercitarea unei profesii : programe de formare continuă sau de reconversie profesională/ Evaluarea de competență .

COLEGIUL DE POȘTĂ ȘI TELECOMUNICAȚII “GHEORGHE AIRINEI” este o școală cu tradiție în unul dintre domeniile importante ale economiei naționale – comunicațiile, domeniu aflat într-o continuă dezvoltare.

Apariția firmelor particulare în domeniu prin dispariția monopolului de stat va influența solicitarea de forță de muncă adecvat pregătită.

Modernizarea echipamentelor partenerilor economici tradiționali pentru a face față concurenței, va implica un necesar de formare pentru personalul deja angajat. Centrele de Instruire și Documentare din domeniu nu au capacitatea necesară pentru a absorbi tot personalul cu necesar de dezvoltare profesională, într-un timp scurt. Domeniile de formare vizate sunt atractive prin câștigurile mari care pot fi obținute de către cei angajați în domeniul comunicațiilor.

Conform **Strategiei de dezvoltare a sectorului de comunicații electronice din România** document ce propune o strategie de dezvoltare pe termen lung, având ca orizont de timp anul 2025 :

“În România, sectorul comunicațiilor a cunoscut, în ultimii ani, o evoluție deosebit de dinamică, caracterizată printr-un ritm constant de creștere a investițiilor, privatizare și

liberalizare, în condițiile unor evoluții tehnologice spectaculoase.Tema comună a ansamblului de politici privind dezvoltarea pieței comune a serviciilor și echipamentelor de telecomunicații, cristalizată în cadrul procesului de ridicare progresivă a barierelor în calea liberei operări a rețelelor, a furnizării serviciilor și a circulației echipamentelor în Uniunea Europeană (stimulată de Cartea Verde), este echilibrarea balanței între liberalizare și armonizare, competiție și serviciu public. Noul cadru de reglementare corespunde unui nou stadiu de dezvoltare a sectorului de comunicații, marcat de existența unor piețe noi, dinamice și cu o evoluție greu predictibilă, în care numărul actorilor și complexitatea problemelor se multiplică semnificativ față de stadiile anterioare.”

Având cămin și cantină și având în vedere profilul unic al formării inițiale, bazinul tradițional de recrutare a formabililor a fost zona de sud a țării, conform actualei reorganizări REGIUNEA 3 SUD-MUNTENIA și REGIUNEA SUD VEST OLTENIA.

Conform PRAI REGIUNEA 3 SUD-MUNTENIA:

□ „În regiunea 3 SUD MUNTENIA sunt domenii pentru care nu este oferta școlară : **Poșta**, tehnici poligrafice, **sau oferta este mult diminuată.**”

□ „În Regiunea 3 Sud Muntenia evoluția ocupării va fi influențată de un complex de factori. Pe de o parte, fluxul de investiții se apreciază că va genera noi locuri de muncă. Se așteaptă ca întreprinderile mici și mijlocii să aibă, de asemenea, o contribuție pozitivă asupra creșterii gradului de ocupare.”

□ „Totodata din nevoia de a răspunde nevoilor de schimbare s-a constatat creșterea numărului de clase de nivel 2 și 3 în domeniile :

Nivelul 2 – Mecanic, Electrotehnică, **Electronică**, Agricultură, Turism, Industria textilă și pielărie Industria materialelor de construcții, Comerț

Nivelul 3 – Finanțe, Administrație, **turism și alimentație** , Protecția mediului Electronica, **Telecomunicații .”**

Conform PRAI REGIUNEA SUD VEST OLTENIA:

□ Așa cum a rezultat din analiza pieței muncii, domeniile prioritare sunt : construcțiile, industria alimentară, industria prelucrării lemnului, **electronică, automatizări**, materiale de construcții și sectorul **servicii**.

Calificări și niveluri ale calificărilor din perspectiva anului 2010(EXTRAS din PRAI):

REGIUNEA 3 SUD-MUNTENIA

Sector	Domeniul calificării	Nivel (%)			Prioritati
		1	2	3	
Industrie	Electronică, automată și informatică tehnologia informației	-	5	95	1
	Telecomunicații	-	-	100	1

Pas 1. Instruirea directorilor unității de învățământ în domeniul managementului calității

Cei 3 directori au participat la formări în domeniul Auditului calității și sunt certificați ca auditori.

Directorul adjunct care are responsabilitatea coordonării activităților care vizează asigurarea calității este doctorand în domeniul Managementului calității. Tema lucrării de doctorat vizează dezvoltarea Sistemului de Management al Calității în învățământul profesional și tehnic .

Pas 2. Informarea membrilor Consiliului de Administrație al unității școlare

Pas 3. Informarea Consiliului Profesorat

Pas 4. Implicarea șefilor de catedră în proiect

Pas 5. Implicarea Consiliului elevilor în activitate

Pas 6. Înființarea Centrului de documentare în domeniul calității în învățământ la bibliotecă și a punctelor de informare la Cabinetul metodic și cancelarie